OIKEUSMINISTERIÖ

Lainvalmisteluosasto
LsN Mari Aalto

MUISTIO
14.9.2016

Eduskunnan lakivaliokunnalle

LAKI EUROOPPALAISESTA TILIVAROJEN TURVAAMISMÄÄRÄYSMENETTELYSTÄ (HE 109/2016 VP)

1. Esityksen sisältö

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki eurooppalaisesta tilivarojen turvaamismääräysmenettelystä. Lailla annettaisiin täydentävät kansalliset säännökset mainittua menettelyä koskevaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen.

Eurooppalainen tilivarojen turvaamismääräysmenettely on rajat ylittävä turvaamistoimi. Turvaamismääräyksen avulla velkoja voi estää velallista siirtämästä tai nostamasta varoja EU:n jäsenvaltiossa sijaitsevalta pankkitililtä, jos tällainen siirtäminen tai nostaminen vaarantaisi velkojan vaatimuksen myöhemmän täytäntöönpanon. Menettely muodostaa vaihtoehdon kansallisen lainsäädännön mukaisille turvaamistoimille rajat ylittävissä tilanteissa.

Turvaamismääräyksen antamisen edellytykset, täytäntöönpano ja menettelyä koskevat oikeussuojakeinot perustuvat EU-asetukseen. Esityksessä ehdotettavat täydentävät kansalliset säännökset ovat menettelyllisiä ja koskevat muun muassa toimivaltaisten kansallisten viranomaisten valintaa.

Esityksessä pyritään siihen, että asetuksen mukainen menettely muistuttaisi Suomessa mahdollisimman pitkälti kansallisen lainsäädännön mukaisia turvaamistoimia ja niiden täytäntöönpanoa.

Turvaamismääräyksen antaminen

Eurooppalainen tilivarojen turvaamismääräys on velkojan käytettävissä ennen pääasiakanteen vireillepanoa, sen käsittelyn aikana sekä velkojan saatua tuomion tai muun asiakirjan, jossa velallista vaaditaan maksamaan velkojan vaatimus. Turvaamismääräystä koskevasta hakemuksesta ei ilmoiteta velalliselle eikä häntä kuulla ennen määräyksen antamista.

Turvaamismääräyksen antaminen edellyttää, että turvaamismääräykselle on pikainen tarve, koska on olemassa todellinen riski siitä, että vaatimuksen myöhempi täytäntöönpano estyy tai olennaisesti vaikeutuu ilman turvaamismääräystä. Jos velkoja ei ole vielä saanut täytäntöönpanoasiakirjaa, hänen on lisäksi osoitettava, että hän todennäköisesti menestyy velalliseen kohdistamassaan pääasiavaatimuksessa.

Verrattuna oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 1 §:n mukaiseen saamistakavarikkoon kynnys eurooppalaisen turvaamismääräyksen antamiselle on korkeampi. Kansallisen lainsäädännön mukaisen takavarikon myöntämiskynnys on siis matalammalla, mutta kompensoivat oikeussuojamekanismit (hakijan velvollisuus vakuuden asettamiseen ja ankara vahingonkorvausvastuu) ovat vahvempia kuin asetuksessa. Asetuksessakin vakuuden vaatiminen on pääsääntö, jos velkojalla ei vielä ole täytäntöönpanoasiakirjaa. Sen sijaan vahingonkorvausvelvollisuus on lievempää, sillä turvaamismääräystä hakenut velkoja on asetuksen 13 artiklan mukaan vastuussa vain virheestään johtuvasta vahingosta. Asetuksen mukaan kansallisen lainsäädännön vastuusäännöksiä sovelletaan kuitenkin niissä tapauksissa, joista ei säädetä asetuksessa. Oikeudenkäymiskaaren 7 luvun 11 §:n mukaista ankaraa vastuuta voidaan siten soveltaa täydentävästi, mutta vain silloin, kun Suomi on täytäntöönpanovaltio eli pankkitili sijaitsee Suomessa. Säännös ei sovellu, vaikka määräys annetaan Suomessa, jos pankkitili sijaitsee jossain muussa jäsenvaltiossa.

Esityksessä ehdotetaan, että toimivalta turvaamismääräyksen antamiseen keskitettäisiin Helsingin käräjäoikeuteen. Tämä olisi perusteltua ennen kaikkea siksi, että asetuksen soveltamistilanteiden määrän arvioidaan Suomessa jäävän vähäiseksi.

Asetus edellyttää, että vakuudesta päättää tuomioistuin. Esityksen mukaan vakuus asetettaisiin ulosottomiehelle ja lakiin otettaisiin säännökset ulosottomiehen ja tuomioistuimen tehtävistä vakuuden asettamisessa.

Turvaamismääräyksen täytäntöönpano

Jos turvaamisen kohteena oleva pankkitili sijaitsisi Suomessa, turvaamismääräyksen täytäntöönpanosta vastaisi kansallisen lainsäädännön mukaisten turvaamistoimien tapaan ulosottomies. Täytäntöönpanossa sovellettaisiin ulosottokaaren säännöksiä siltä osin kuin asetuksessa ei säädetä toisin. Täytäntöönpanossa tarvittavat asiakirjat voitaisiin Suomessa toimittaa myös Valtakunnanvoudinvirastolle, joka toimittaisi asiakirjat edelleen ulosottomiehelle. Valtakunnanvoudinviraston rooli keskitettynä vastaanottajatahona helpottaisi asiakirjojen toimittamista toisesta jäsenvaltiosta Suomeen.

Turvaamismääräyksen tiedoksianto

Turvaamismääräys annetaan velalliselle tiedoksi vasta sen jälkeen, kun se on pantu täytäntöön.

Jos turvaamismääräys on annettu Suomessa, Helsingin käräjäoikeus vastaisi turvaamismääräyksen tiedoksiantamisen vireille saattamisesta. Vireille saattamisen jälkeen noudatettava menettely riippuu asetuksen mukaan velallisen kotipaikasta.

Jos velallisen kotipaikka on Suomessa, tiedoksiannosta vastaava taho riippuisi esityksen mukaan siitä, sijaitseeko jokin turvattavista pankkitileistä Suomessa. Jos jokin turvattavista tileistä sijaitsee Suomessa, tiedoksiannosta vastaisi ulosottomies. Jos taas yksikään turvattavista tileistä ei sijaitse Suomessa, tiedoksiannosta vastaisi Helsingin käräjäoikeus. Tiedoksiantaminen tapahtuisi todisteellisesti.

Velallisen oikeussuojakeinot

Velallinen voi turvaamisesta tiedon saatuaan hakea oikeussuojakeinoja turvaamismääräystä vastaan ja turvaamismääräyksen täytäntöönpanoa vastaan. Oikeussuojakeinon hakeminen rinnastuu velallisen kuulemiseen hakemuksen johdosta, sillä turvaamismääräys annetaan *ex parte* –menettelyssä eli velallista kuulematta.

Oikeussuojakeinoa turvaamismääräystä vastaan haettaisiin turvaamismääräyksen antaneelta tuomioistuimelta eli Helsingin käräjäoikeudelta. Velallinen voisi hakea muutosta oikeussuojakeinoon annettuun ratkaisuun Helsingin hovioikeudelta.

Oikeussuojakeinoa turvaamismääräyksen täytäntöönpanoa vastaan haetaan ulosottomieheltä. Muutoksenhaku oikeussuojakeinon johdosta tehtyyn päätökseen tapahtuu ulosottovalituksia käsittelevään käräjäoikeuteen.

2. Esityksen vaikutukset

Vaikutukset valtiontalouteen ja viranomaisten toimintaan. Esitys tulisi jonkin verran lisäämään Helsingin käräjäoikeuden, ulosottomiesten ja Valtakunnanvoudinviraston työmäärää. Asetuksen soveltamistilanteiden määrän arvioidaan kuitenkin jäävän vähäiseksi. Asetuksesta aiheutuva mahdollinen lisäresurssitarve Helsingin käräjäoikeudelle ja ulosotolle katettaisiin valtiontalouden kehyspäätösten mukaisten määrärahojen puitteissa.

Yritysvaikutukset ja yhteiskunnalliset vaikutukset. Asetuksen mukaisesta menettelystä aiheutuu vähäisessä määrin lisätyötä ja kustannuksia myös pankeille, jotka vastaisivat tilitietojen toimittamisesta ja turvaamismääräyksen toteuttamisesta. Asetus toisaalta parantaa pankkien mahdollisuuksia periä omia saataviaan muista jäsenvaltioista ja voi siten hyödyttää pankkeja velkojina.

Asetuksella parannetaan velkojien asemaa rajat ylittävissä tilanteissa. Turvaamismääräysmenettely vähentää velkojille tilivaroihin kohdistuvan turvaamistoimen hankkimisesta ja täytäntöönpanosta rajat ylittävissä tilanteissa aiheutuvia kustannuksia ja lyhentää niihin kuluvaa aikaa. Asetuksella korjataan siten nykyistä epätasapainoista tilannetta, jossa velallinen voi sisämarkkinoiden ansiosta helposti vältellä täytäntöönpanoa siirtämällä varansa toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevalle pankkitilille, kun taas velkojalla on vain vähäiset mahdollisuudet saada ulkomaisen pankkitilin varoja turvattua varmistaakseen saatavansa maksamisen. Menettelyn voidaan arvioida hyödyttävän erityisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä, joiden mahdollisuudet hakea kansallisen lainsäädännön mukaisia turvaamistoimia toisessa jäsenvaltiossa ovat niistä aiheutuvien kustannusten kuten asianajo- ja käännöskulujen vuoksi suuryrityksiä vähäisemmät.

3. Voimaantulo

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 18 päivänä tammikuuta 2017, jolloin asetusta aletaan soveltaa täysimääräisesti.